

Heltay László emlékére

A Magyar Televízióban találkoztam vele először. Czigány György hívta haza, hogy az Ifjú Zenebarátok kórusával, Ella István orgonaművésszel és kitűnő szólistákkal a győri bencés templomban készítsen tv-felvételt Kodály Missa breviséből.

Technikallag elég bonyolult volt a helyzet, mert az orgonaművész fönt játszott a kóruskarzaton, az énekkar és a szólisták pedig lent, az oltár előtt énekeltek. Ámulva néztem, ahogy Laci szemrebbenés nélkül tudomásul véve a körülményeket, milyen szakmai tudással uralta a helyzetet. Nagyszerű felvételt készített. Vajon fellelhető-e még valahol?

Máshogy vezényelt mint mi, a Vásárhelyi-iskola növendékei. Mozdulatai Bárdos Lajost idézték, rendkívül világosak voltak és nélkülöztek minden felesleges teatralitást. Nagyon célra törő volt. Pontosan tudta, hogy mit szeretne hallani és a mozdulatai egyértelműen közvetítették az elképzeléseit.

Győrből én hoztam vissza Budapestre autóval. Udvariasan kérdezgetett, hogy mivel foglalkozom, miért dolgozom a TV-ben, mik a céljaim? Hamar kiderült, hogy jó 20 év különbséggel ugyanazt a szakot végeztük a Zeneakadémián.

Azt mondta a beszélgetés végén: „Magának nem lehet a célja, hogy itt ragadjon a médiában, kórust kell dirigálnia.”

Évek teltek el, ő már többnyire London helyett Barcelonában élt, amikor szükségem lett a segítségére. Írtam neki, azonnal jött a válasz, hogy szívesen fogad. Találkozásunkkor először beszélt arról, hogy milyen volt Kodály-tanítványnak lenni. Számára ez életre szóló élmény volt, büszke volt arra is, hogy oxfordi tanár korában is többször találkozhatott a Tanár Úrral. Ekkor hallottam tőle a Hány János névre keresztelt régi londoni taxijáról, amelyel Kodályt fuvarozta, valamint a friss díszdoktor köszöntő ünnepi vacsoráról, ahol a rengeteg egzotikus gyümölcsből Kodály nem kért és fennhangon szólt oda az asztal végén ülő Heltaynak:

„Heltay! Tudna nekem szerezni egy almát?”

– „Felpattantam az asztaltól, és nehézségek árán ugyan, de végül is sikerült a Mester kívánságát teljesítenem” – mesélte.

Szakmai reputációja rendkívül nagy volt Spanyolországban is. Úgy vezethette a madridi rádiókórust, hogy beleegyeztek abba, nem költözik Madridba, hanem minden héten repülővel, vagy a Talgo expresszvonattal ingázik akkor már canyamarsi háza és a főváros között. Mondanom sem

kell a rádióénekkar alaposan megismerkedett Kodály műveivel...Nagyszerű énekkart faragott a korábban meglehetősen heterogén együttesből. A beszélgetéseinkben egyre több szó esett Magyarországról, Budapestről. Egyszer megkérdezte, hogy mit gondolok, miért jött Londonból Barcelonába? Először a sztereotíp válaszokkal próbálkoztam, mármint, hogy jobb az időjárás, többet süt a nap, stb.

– Komolyan mondd? – kérdezte.

– Nem – volt a válasz.

– Én úgy érzem, hogy ez téged egy kicsit Budapestre emlékeztet...

– Úgy van – mondta.

Pár év múlva egyszer csak megcsörrent a telefonom, ő volt a vonalban: „Karnagy Úr! Képzeld, vettem egy lakást Budán! Meglátogatsz?” Már másnap ott voltam nála.

Aztán ezt a lakást elcserélte egy másikra az épülettömb csöndesebb oldalára, majd Budakeszin vett egy nagy sváb parasztházat, amit felújított, itt élt pár évig. Ezután Budapest belvárosában kötött ki, a Henszlmann utcában, a Károlyi kert mellett a kutyájával Buffyval, egy kis lakásban.

2012-ben barátommal, Balogh Jóskával, a debreceni kórusverseny igazgatójával rávettük, hogy jöjjön el a Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenyre. Jóska felvetette, jó lenne, ha eldirigálná a nyitókoncerten Kodály Music makers című darabját, amit a Mester az ő oxfordi énekkarának írt. Laci teljesen fellelkesült, tanulmányt írt a műről, szövegét magyarra fordította és eljött a beharangozó sajtótájékoztatóra is. Elvállalta azt is, hogy a hangversenyen túl is Debrecenben marad, és mesteriskolát vezet fiatal kollégáknak. Ez volt az utolsó alkalom, hogy tőle dirigálást tanulni lehetett. És többé pálcát sem fogott a kezébe...

(A kórusverseny idején Debrecen belvárosi könyvesboltjaiban minden nap feltűnt egy délceg tartású idős úr, aki rengeteg könyvet vásárolt. Kizárólag magyar írók könyveit. Ő volt az.

„Tudod, évtizedekig nem voltam itthon, lemaradtam a magyar kultúrát illetően, most igyekszem pótolni, olvasok. Sokat.” Mire visszaindultunk Budapestre, legalább húsz kiló könyv volt az autó csomagtartójában...)

A budapesti belváros ismert és szeretett figurája lett. Laci bácsi – ahogy itt hívták – kedves és barátságos volt mindenkivel, látogatta azokat az éttermeket, ahová a kutyáját is beengedték. Mindenütt szerették. Mentés volt mindenféle sztárallürtlel, pedig világsztárnak számított a szakmájában. Bejárta a világot Új-Zélandtól az Amerikai Egyesült Államokig, a Brit Királyi Kórustársaság elnöke volt, és a Brightoni Fesztiválkórus valamint a St-Martin-in-the-Fields-i kórus karnagya. Otto Klemperer, Yehudi Menuhin, Neville Marriner, Benjamin Britten és sokan másoknak munkatársa, barátja volt, a legrangosabb zenekarok vendégdiregense... végtelen a sor!

(A Kálvin téri Pata Negrában többször ebédeltünk együtt és beszélgettünk zenéről, karmesterekről, művekről, többek között az angol előadó-művészi gyakorlatról. Lelkesen mutatta meg, hogy Händel Messiásában milyen díszítéseknek van hagyományuk és hol a helyük. És persze nosztalgizott azzal, hogy spanyol ételeket rendelt az önmagának engedélyezett egy pohár fehérborhoz.)

Hatalmas partitúra gyűjteménye volt, aminek értékesítésével Bősze Ádám zenei antikváriumát bízta meg. Tudtommal a partitúrák a mai napig elérhetőek itt. Én két partitúrát kaptam tőle emlékkbe, Bach János passióját a teljes zenekari anyaggal együtt és – mi is lehetne más – Kodály Hány Jánosának nagypartitúráját.

Egyszer egy köteg levelet, képeslapot tett le elé, azzal, hogy nézzek bele. Legnagyobb meglepetésemre Kodállal folytatott levelezése volt. Azt kérdezte, hogy szerintem kinek kellene ezt átadnia? Én Bónis Ferencet javasoltam. Később rákérdeztem, hogy mi lett a levelek sorsa? Azt mondta, hogy Eősse Lászlóra bízta a levelezést.

Életének történetét és nagyszerű történeteit Elmer István segítségével foglalta könyvbe, amely kapható a kereskedelmi forgalomban. Aki a történetekre kíváncsi, megtalálja azokat a könyvben, címe: *Kutyák és karmesterek*.

Karnagy Úr nagyon művelt, széles látókörű, kedves, segítőkész, szerény, barátságos ember volt. Mindenkiel nagyszerűen el tudott beszélgetni, legyen az a canterbury-i érsek vagy felszolgáló a Pata Negrában a Kálvin téren. Úriember volt, a szó legmélyebb értelmében.

Rám hagyta a karmesteri pálcáit. Ebből a legkedvesebb számára a legegyszerűbb kinézetű, még csak nem is lakkozott pálcá volt. Mindig ezt veszem a kezembe, ha dirigálok. Egyszerűsége Rá emlékeztet, fegyelemre és precizításra készítet. Hiszen mit is szólna ha látná, hogy ezeknek a tulajdonságoknak a híján egyáltalán együttes elé merek állni?

Barátságatlanabb és szegényebb lett a világ nélküle.

Strausz Kálmán

